

Vesna Bedeković

Visoka škola za menadžment

Virovitica

Marko Jurčić

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju

Ante Kolak¹

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju

UDK: 371.95

ISBN 978-86-7372-114-9, 15 (2009), p.80-91

Originalan naučni rad

SOCIOMETRIJSKI STATUS DAROVITOG UČENIKA I NJEGOV POLOŽAJ U DRUŠTVENOJ (RAZREDNOJ) ELITI

***Sažetak:** Škola, odnosno razredni odjel, predstavlja jedan od prvih institucionaliziranih formi uvođenja učenika u društvo. Poznato je (po teoriji elita) da svako društvo čine dvije glavne skupine: mase (većina) i elite (manjina). Svaki razredni odjel, koji predstavlja društvo u malome, ima svoju razrednu elitu. Daroviti učenici, sa svojim superiornim osobnim svojstvima, zauzimaju specifičan status unutar društvene (razredne) grupe. Ovaj rad ima za cilj izdvojiti obilježja učenika koji čine razrednu elitu te utvrditi sociometrijski status darovitog učenika u društvenoj (razrednoj) sredini. U empirijskom dijelu ovoga rada ispitat će se stavovi učitelja vezanih uz postojanje razredne elite s osvrtom na status darovitih pojedinaca. Također će se sociometrijskim postupkom utvrditi struktura razrednog odjela darovitog pojedinca.*

***Cljučne riječi:** daroviti učenik, razredna elita, sociometrijski status.*

Uvodna razmatranja

Zadatak je škole da zajedno s ostalim čimbenicima odgoja i obrazovanja pridonosi tjelesnom, emocionalnom, socijalnom i intelektualnom razvoju svakoga pojedinca. Škola je najstarija odgojno-obrazovna institucija koja se tijekom svog postojanja mijenjala i razvijala u skladu sa zahtjevima društva. Sa svojom odgojno-obrazovnom zadaćom škola je od neizmjerne važnosti za svako društvo. Školovanje se smatra najboljom društvenom investicijom, a školu možemo promatrati kao društvo u malom. Škola, odnosno razredni odjel, predstavlja jedan od prvih institucionaliziranih formi uvođenja učenika u društvo. Škola je važan kontekst za opažanje ponašanja vršnjaka u skupini, a uspostavljanje odnosa s drugima zadovoljava niz temeljnih ljudskih potreba da je

¹ante.kolak@sb.t-com.hr

moгуće govoriti o postojanju urođene potrebe za pripadanjem skupini (Wilson; Aronson, Akert, 2005). Odnosi u razrednom odjelu snažno utječu na socijalnu klimu u razrednom odjelu pod kojom podrazumijevamo kvalitetu ukupnih odnosa sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Na tu kvalitetu utječe, pored odnosa učitelja prema učenicima, odnos učenika prema drugim učenicima kao i uloga i status koji pojedini učenik ima u grupi (Bognar, Matijević, 1993).

Poznato je (po teoriji elita) da svako društvo čine dvije glavne skupine: mase (većina) i elite (manjina). Svaki razredni odjel, koji predstavlja društvo u malome, ima svoju razrednu elitu. Pojam elite je prvotno označavao robu osobite kvalitete (izabrana, najbolja) a kasnije je pojam proširen na društvene grupe. Označuje izabrane ljude, odličnike, «cvijet» ili «kremu» nekog društva ili zajednice (Klaić, 1990:370) Tako su i manjine koje čine razrednu elitu izabrani i po nečemu najbolji. Temelj vladavine elite su superiorna osobna svojstva pojedinca koje tvore elitu. Učenici koji čine elitu u razrednom odjelu posjeduju superiorne odlike. Teorija elita dovodi u pitanje je li vladavina elita poželjna ili dobra za društvo kao i pitanje je li vladavina elita neizbježna. Razvili su je među prvima talijanski sociolozi Vilfredo Pareto i Gaetano Mosca i smatraju kako je vladavina elita neizbježna te kako nije potrebno ništa poduzeti za okončanje takvog stanja (Kuvačić, 2004). Pareto vjeruje da su pripadnici elite lukaviji i inteligentniji od ostalih, dok Mosca smatra kako imaju razvijenije organizacijske sposobnosti (Haralambos, Holborn, 2002). Kako ljudi nisu jednaki, neki će pokazati bolje sposobnosti od drugih te će u društvu zauzeti značajnije pozicije. Tako je i u razrednom odjelu. Svi učenici nisu jednaki i neki će od njih zauzeti elitnije pozicije u socijalnoj strukturi razreda zbog posjedovanja nekih superiornih odlika. Najvažnije odluke koje se tiču društva donosi elita. Čak i u društvima koje smatramo demokratskima te će odluke obično odražavati interese elite a ne želje naroda. Većina se tako pokazuje kao apatična i nezainteresirana za bitna pitanja. Masa pasivno prihvaća propagandu koja opravdava vladavinu elite (Nisbert, 2007). Zanimljivo bi bilo otkriti vrijedi li navedeno i za razrednu elitu i u kojoj mjeri.

Pareto tvrdi da postoje dva osnovna tipa vladajuće elite koje naziva lavovima i liscima. «Lavovi stječu moć svojom sposobnošću za izravnu i oštru akciju i skloni su vladati putem sile. Za razliku od njih, lisci vladaju pomoću lukavštine i prijevara te pomoću manipulacije i kombinatorike. Pripadnici vladajuće elite duguju svoje pozicije ponajprije svojim osobnim kvalitetama (bilo lavljim, bilo lisičjim). Svakom tipu elite nedostaju svojstva njezine suprotnosti – eliti lavljih sposobnosti nedostaje mašte i lukavosti te je moguće da moraju u svoju elitu prihvatiti i pokojeg lisca iz mase. Postupno se lisci infiltriraju u cijelu elitu te tako mijenjaju njezin karakter. Ovakvo poimanje strukture

odnosa u razrednom odjelu odražava se na kvalitetu socijalne i emocionalne razredne klime.

Poznata je i pojava cirkulacije elita. To je proces kad jedna elita zamijeni drugu. U školskom okruženju se cirkulacija najčešće javlja pri prijelazu iz jednog segmenta školovanja u drugi – razredna i predmetna nastava, osnovnoškolsko obrazovanje i srednjoškolsko obrazovanje... Pitanje cirkulacije razredne elite jedno je od istraživačkih pitanja empirijskog dijela ovoga rada.

Rezultati istraživanja pokazuju kako su «osobe koje zauzimaju elitne pozicije u društvu obično osobe privilegiranog podrijetla» kao i da «postoje čvrste veze između različitih elita» (Haralambos, Holborn, 2002:606) te ukazuju na određeni stupanj kohezije među elitom.

Učenici mogu zauzimati pozicije unutar više od jedne elite – u razredu, u kvartu, u rodbinskim odnosima, u izvannastavnim skupinama...S obzirom da pripadnici elita u društvu imaju slično obrazovno podrijetlo, postavlja se pitanje imaju li članovi razredne elite sličan školski uspjeh i kakav položaj zauzimaju daroviti pojedinci u razrednim elitama?

«Ono što pojedinca svrstava u elitu nije stvar njegove prirode, nego stvar njegova statusa.» (Kalanj, 1990:90) Upravo je zbog toga zanimljivo i korisno identificirati status darovitog učenika u razrednoj hijerarhiji što čini predmet istraživanja u empirijskom dijelu ovoga rada. Socijalni status pokazuje kako neka grupa prihvaća osobu i kako je osoba socijalno adaptirana grupi. Socijalna adaptiranost se, između ostalog utvrđuje različitim sociometrijskim postupcima. Uz ulogu ili položaj koji osoba u razredu zauzima povezano je i vrednovanje a to je status tog položaja. Postoji razlika između pripisanog i ostvarenog statusa (Pennington, 2001:281). Prvi ne odražava zasluge pojedinca, a drugi odražava sposobnosti i postignuća tog učenika.

Poznato je da daroviti učenici, sa svojim superiornim osobnim svojstvima, zauzimaju specifičan status unutar društvene (razredne) skupine. Rezultati istraživanja pokazuju da su samo neki daroviti omiljeni, dok drugi spadaju u kategoriju odbačenih zbog potcjenjivanja drugih učenika, stalnog ispitivanja i privlačenja pozornosti, zbog sebičnosti, uobraženosti, nedruželjubivosti (Čudina-Obradović, 1991).

Riječ je o osobinama koje im ne samo umanjuju popularnost, već otežavaju put ka zauzimanju mjesta najprije u razrednoj i školskoj a potom i društvenoj eliti. Daroviti učenici se često neopravdano precjenjuju kao učenici koji uživaju veću popularnost u skupini kojoj pripadaju, dok se povučene i stidljive učenike često neopravdano ne uvrštava među «darovite» čak i kada toj skupini uistinu pripadaju (Cvetković Lay, Sekulić Majurec, 2008).

Za darovite pojedince predškolskog uzrasta karakteristično je da imaju nešto višu socijalnu inteligenciju i lakše se i uspješnije prilagođavaju

skupini, lakše procjenjuju zahtjeve drugih i udovoljavaju im. Oni često nose neku karizmu koja ih čini popularnim i omiljenim među djecom. U socijalnom razvoju darovito dijete je ranije zrelo od prosječnog djeteta (Gojkov, Sturza-Milić, Gojkov-Rajić, Stojanović, 2002). Jedna od potreba koja se uvrštava u osnovne potrebe darovitog učenika u odgojno-obrazovnom procesu je potreba za kontaktiranjem s vršnjacima prema intelektualnoj i kronološkoj dobi. Unatoč nekim iznimnim sposobnostima, daroviti učenici su tjelesno, čuvstveno i socijalno često vrlo bliski svojim vršnjacima. Stoga oni iskazuju potrebu da pripadaju svojim vršnjacima po kronološkoj dobi, da se s njima igraju i dijele uloge, da budu korisni i prihvaćeni. Najčešće su daroviti učenici uspješni u komunikaciji, a uspjeh u komunikaciji duguju kreativnosti i istraživačkoj želji za novim spoznajama (Gojkov, 2008). Učenik s iznimnim sposobnostima mora naučiti cijeniti manje sposobne učenike i surađivati s njima, a to će najuspješnije naučiti u skupini vršnjaka. Najčešći problemi koji se pri tome javljaju su: agresivnost, nezainteresiranost za rad, frustriranost i pretjerana osjetljivost, zaokupljanje pažnje odraslih više od ostalih učenika (Cvetković Lay, Sekulić Majurec, 2008). Navedene karakteristike značajno mogu utjecati na status neomiljenosti u razrednom odjelu koji je u suprotnosti s ponašajnim korelati omiljenosti - prijateljsko postupanje, zapaženost u društvu, ekstravertiranost (Vasta, Haith, Miller, 2005). Stoga je jasna dilema u pitanju ima li među darovitim učenicima onih koji u svom socijalnom razvoju ne uspijevaju ostvariti dobre socijalne odnose s ostalima u svojim razredima jer takve odnose ne uspijevaju ostvariti i neki učenici koji ne spadaju u kategoriju darovitih. Poznato je da nemaju svi daroviti učenici taj problem. Za one darovite učenike koji ga imaju, to je često posljedica nedostatka pravih partnera u komunikaciji. Njima su potrebni učenici sličnih interesa i sposobnosti, a ne samo vršnjaci od kojih se često osjećaju drugačijima. Navedene činjenice značajno utječu na status darovitog pojedinca u razrednom odjelu.

Metodologija istraživanja

Cilj ovoga istraživanja je utvrditi sociometrijski status darovitog učenika u društvenoj (razrednoj) sredini. Istraživački su zadaci:

1. Odrediti obilježja razredne elite
2. Utvrditi socijalnu prihvaćenost ili socijalno odbijanja darovitih pojedinaca u razrednom odjelu te njihovu pripadnost razrednoj eliti

S obzirom na specifičnost zadataka istraživanja za ovo je istraživanje odabran neslučajni uzorak koji nosi svoja specifična ograničenja vezana u generalizacijama. Ciljani uzorak je najbolje odgovarao potrebama ovoga istraživanja jer odgovara njegovim specifičnim potrebama

vezanim uz darovitost učenika pri čemu smo se usmjerili na specifičnu školsku darovitost. U realizaciji prvog istraživačkog zadatka putem intervjua uzorak istraživanja čini šest iskusnih učitelja razredne nastave (veličina uzorka u skladu s preporukama optimalne veličine uzorka Lewisa (1992)), dok uzorak istraživanja u drugom istraživačkom zadatku čine učenici razredne nastave koji u sastavu razrednog odjela imaju darovitog pojedinca procijenjenog od učitelja i stručnih suradnika škole. Razredni odjeli variraju po broju učenika od 13 do 23. Ukupan broj ispitanika drugog istraživačkog zadatka je 161.

Kako bi se realizirao prvi istraživački zadatak proveden je grupni intervju koji može generirati širi raspon odgovora od individualnog. Grupni intervju se pokazao korisnim u ovom istraživačkom zadatku jer je jedna od njegovih prednosti dobivanje uvida u teme koje se dalje mogu nastaviti istraživati individualnim intervjuima (Bogdan, Biklen, 1992) što će zasigurno biti dalje područje istraživanja autora ovoga rada.

Kako bi se realizirao drugi istraživački zadatak, korišten je sociometrijski upitnik kao dijagnostička procedura kojom se treba odrediti položaj pojedinca u grupi. Osim toga, po potrebi će se koristiti i kao psihoterapijska tehnika koja pomaže pojedincu da se bolje prilagodi. Zbog dobi učenika (šestogodišnjaci, sedmogodišnjaci, osmogodišnjaci) primijenjen je najjednostavniji oblik sociometrijskog upitnika koji je upućen svakom članu razrednog odjela s ciljem da označi među ostalim članovima razrednog odjela one s kojima bi želio sudjelovati u nekoj aktivnosti i one s kojima ne bi. (www.usres.nuhio.edu). Sociometrijski kriterij za ispitivanje odnosa prihvaćanja ili neprihvaćanja je «biti prijatelj» (emocionalni kriterij). Ispitanici su se za taj odnos, za svakog člana razrednog odjela, iskazivali svoj stupanj slaganja putem Likertove petostupanjske skale gdje je kategorija 5 označavala najveći stupanj prihvaćanja, a kategorija 1 najmanji stupanj. Točnije, pod kategorijom 5 označene su osobe za koje se ispitanik odlučio da ih želi kao najbolje prijatelje, kategorija 4 da ih želi kao prijatelja ali ne najboljeg, kategorija 3 iskazuje da se ispitanik samo voli ponekad družiti s procjenjivanom osobom, kategorija 2 označava stav odbijanja (ne želi ga za prijatelja ali ga ne smeta što je član razrednog odjela), i kategorija 1 označava najveći stupanj odbijanja tj. ispitaniku smeta što procjenjivani suučenic ide s njim u razredni odjel.

Ispitivanje je provedeno tijekom svibnja 2009, grupno za svaki razredni odjel, tijekom jednog dijela školskog sata.

Rezultati istraživanja

U grupnom intervju koji je pokušao odgovoriti na prvi istraživački zadatak pokazala su se dva različita ishoda. U jednom od njih došlo je do polarizacije na dvije (suprotne) strane. Ovaj problem opisao je i Von

Thun (2001), ističući kako se tijekom grupnih rasprava često događa da se sudionici toliko razlikuju da zauzimajući suprotstavljene strane počinju djelovati kao protivnici te se javlja konflikt i razdvajanje skupina. Drugi ishod pokazao se kod podudaranja stavova i pri međusobnom slaganju s iznesenim iskustvima iz nastavnog rada.

Promatranjem i opažanjem socijalne klime u razredu svi su se intervjuirani učitelji jednoglasno složili da sociometrijskim statusom dio učenika izdvaja kao razredna elita.

Opisujući razrednu elitu, odnosno karakteristike i osobitosti učenika koji je čine, dolazi do djelomičnog podudaranja stavova, odnosno do djelomično neslaganja. Pokazalo se da razrednu elitu čine učenici koji su izrazito popularni u razredu, koji imaju moć nad drugim učenicima, koji znaju pridobiti suučenike – imaju osobine vođe, posjeduju pozitivne osobine ličnosti. Uglavnom su to vrlo simpatični učenici, imaju razvijenu emocionalnu inteligenciju (posebno sposobnost empatije), najčešće su odlični učenici, gotovo uvijek imaju braću i sestre (najčešće stariju). Dio intervjuiranih učitelja izdvaja i socioekonomski status obitelji kao čimbenik pripadnosti razrednoj eliti (stil odijevanja), dok se druga skupina ispitanika odlučno suprotstavlja navedenoj karakteristici. Neki izdvajaju i kategoriju «biti uspješan sportaš» ili posjedovanje nekog talenta kao čimbenik pripadnosti razredne elite.

Veliko podudaranje mišljenja pokazalo se kod stalnosti članova grupe koji čine društvenu elitu. Svi se slažu da su grupe uglavnom stalne tijekom prve četiri godine osnovnoškolskog obrazovanja te da članovi razredne elite čine uglavnom 3 do 5 učenika. Mogući je odlazak ili dolazak jednog člana u razrednu elitu ali veće promjene se ne događaju.

Znakovito je zapažanje iskusnih učitelja da se učenici koji čine razrednu elitu najčešće ne pokažu uspješnima nakon školovanja, tj. ne čine pripadnike društvene elite, što se pokazuje kao alarm za školu koja priprema učenike za život te ukazuje na potrebu budućih istraživanja vezanih uz ovu problematiku.

Iz intervju se pokazalo da postoje učitelji koji odabiru učenike roditelja koji pripadaju društvenoj eliti zbog školske hijerarhije moći koje posjeduju te mogućnosti izbora učenika koja im se nudi što je također poticaj za istraživanja vezana za lik učitelja i problematiku školske hijerarhije.

Iz svega navedenog zaključujemo da razrednu elitu čini manja skupina učenika koja se svojim superiornim osobitostima i karakteristikama (npr. pozitivnim crtama ličnosti, školskih uspjehom) izdvaja od ostalih učenika, ima dominantnu ulogu pri uspostavljanju socijalnih odnosa unutar razrednog odjela te posjeduje moć utjecaja na ostale suučenike. Učenici koji čine razrednu elitu imaju status prihvaćenih učenika u razrednom odjelu.

Drugim istraživačkim zadatkom pokušali smo utvrditi socijalnu prihvaćenost ili socijalno odbijanja darovitih pojedinaca u razrednom odjelu. S tim ciljem analizirat ćemo položaj darovitog pojedinca unutar razrednog odjela uvidom u tablice koristeći se tehnikom rangiranja. Svaka tablica (od 1 do 8) predstavlja jedan od razrednih odjela koji se nalazi u uzorku a u čijem se sastav nalazi daroviti pojedinac (nadarenost u specifičnim školskim sposobnostima (Koren, 1989). Rb svakog razrednog odjela predstavlja svakog učenika u razrednom odjelu i odgovara na pitanje tko (je birao, bio izabran). X_1 označava sociometrijski status odabranog učenika s obzirom na status kako su ga ostali suučenicima izabrali i odgovara na pitanje «koliko je dobio». X_2 označava status kojim je ispitanih birao druge suučenicima i odgovara na pitanje «koliko je dao». X_3 je razlika u statusu «birati» i statusu «biti izabran».

Uvidom u Tablicu 1 vidljivo je da je daroviti učenik najprihvaćeniji učenik u razrednom odjelu (učenik zvijezda). U drugom razrednom odjelu (Tablica 2) daroviti učenik također zauzima prvo mjesto (dijeli ga s još jednim učenikom). Iz tablice je vidljivo da u ovom slučaju postoji velika razlika u statusu biranja i statusu «biti izabran». U trećem razrednom odjelu daroviti pojedinac zauzima sedmo od dvadeset i jednog mogućeg mjesta, dakle nalazi se u prvoj trećini prihvaćenijih učenika. Tablica 4 ukazuje na najpoželjniji sociometrijski status darovitog pojedinca, a u petom razrednom odjelu ovoga uzorka daroviti pojedinac zauzima visoko drugo mjesto pri rangiranju. Tablica 6 ukazuje na šesto mjesto po rang od dvadeset i jednog što također pripada prvoj trećini najprihvaćenijih učenika. Analizom rangiranja sedmog i osmog razrednog odjela vidljivo je da daroviti pojedinac u socijalnoj strukturi razreda zauzima također najpoželjnije mjesto, sa znakovitom razlikom između statusa biranja i «biti izabran» u prvom slučaju, te s manjom razlikom u statusima u drugom slučaju.

Tablica 1			
Rb	X ₁	X ₂	X ₃
101	2,68	3,75	1,07
102	2,77	3,33	0,56
103	3,77	2,75	-1,02
104	4,09	3,46	-0,63
105	3,32	3,33	0,02
106	4,09	3,25	-0,84
107	3,59	4,42	0,83
108	3,68	3,00	-0,68
109	2,88	3,50	0,63
110	3,73	2,88	-0,85
111	3,91	3,38	-0,53
112	1,77	3,33	1,56
113	2,95	3,04	0,09
114	2,96		
115	3,14	3,25	0,11
116	3,32	3,13	-0,19
117	3,82	2,96	-0,86
118	2,27	3,50	1,23
119	3,11		
120	4,50	4,42	-0,08
121	4,55	3,79	-0,75
122	3,55	2,67	-0,88
123	3,77	3,38	-0,40
124	3,95	3,08	-0,87
125	2,64	4,54	1,91

Tablica 2			
Rb	X ₁	X ₂	X ₃
201	1,71	3,32	1,61
202	3,59	4,00	0,41
203	2,35	3,26	0,91
204	4,11		
205	3,94	3,53	-0,41
206	3,88	3,84	-0,04

207	4,06	3,05	-1,01
208	3,71	3,63	-0,07
209	3,59	3,26	-0,33
210	4,18	3,00	-1,18
211	3,29	3,16	-0,14
212	3,35	2,89	-0,46
213	4,18	2,84	-1,33
214	3,89		
215	3,81	3,37	-0,44
216	3,39	3,21	-0,18
217	3,59	3,16	-0,43
218	2,71	4,11	1,40
219	1,94	3,37	1,43
220	2,35	3,95	1,59

Tablica 3			
Rb	X ₁	X ₂	X ₃
301	4,32	4,05	-0,27
302	4,65		
303	3,84	3,20	-0,64
304	3,68	3,05	-0,63
305	4,37	3,70	-0,67
306	3,58	3,25	-0,33
307	4,21	3,85	-0,36
308	4,26	3,90	-0,36
309	3,68	3,70	0,02
310	4,32	3,55	-0,77
311	4,00	3,60	-0,40
312	4,11	3,05	-1,06
313	4,47	4,60	0,13
314	1,26	3,35	2,09
315	3,26	4,30	1,04
316	3,53	4,20	0,67
317	3,89	3,35	-0,54
318	4,16	4,25	0,09
319	3,37	3,80	0,43
320	2,89	3,60	0,71
321	1,95	3,80	1,85

Tablica 4

Rb	X ₁	X ₂	X ₃
401	3,47	3,06	-0,40
402	2,81	2,69	-0,13
403	2,25	3,00	0,75
404	4,25	3,50	-0,75
405	3,33	3,38	0,04
406	2,53	3,19	0,65
407	3,40	3,31	-0,09
408	4,40	3,63	-0,78
409	3,44		
410	3,20	3,56	0,36
411	2,60	3,19	0,59
412	3,00	3,13	0,13
413	3,13	3,19	0,05
414	3,67	3,94	0,27
415	3,20	2,75	-0,45
416	3,13	3,31	0,18
417	3,20	3,00	-0,20

Tablica 5

Rb	X ₁	X ₂	X ₃
501	4,60	4,42	-0,18
502	4,67	3,95	-0,72
503	4,33	3,79	-0,54
504	4,00	3,74	-0,26
505	4,00		
506	4,33	3,79	-0,54
507	2,93	3,79	0,86
508	4,13	4,32	0,18
509	3,75		
510	3,47	3,68	0,22
511	3,13	4,16	1,02

Tablica 7

Rb	X ₁	X ₂	X ₃
----	----------------	----------------	----------------

512	4,13	3,26	-0,87
513	3,06		
514	4,13	3,58	-0,55
515	1,67	3,05	1,39
516	4,31		
517	4,53	4,32	-0,22
518	4,40	4,79	0,39
519	4,20	4,16	-0,04
520	4,40	3,74	-0,66

Tablica 6

Rb	X ₁	X ₂	X ₃
601	3,41		
602	2,88	3,30	0,43
603	3,81	3,90	0,09
604	3,50	3,65	0,15
605	3,69	3,65	-0,04
606	3,63	3,15	-0,48
607	3,44	3,50	0,06
608	2,53		
609	3,50	3,30	-0,20
610	3,00		
611	2,75	3,75	1,00
612	4,31	3,40	-0,91
613	3,75	3,60	-0,15
614	3,82		
615	4,00	2,55	-1,45
616	2,63	3,15	0,53
617	3,06	3,10	0,04
618	3,81	3,50	-0,31
619	3,94	3,10	-0,84
620	3,44	3,95	0,51
621	2,63	3,30	0,68

701	2,57		
702	4,17	2,81	-1,35

703	3,92	3,88	-0,04
704	3,33	3,63	0,29
705	2,46	2,94	0,48
706	3,54	3,81	0,27
707	3,31	3,50	0,19
708	3,79		
709	4,14		
710	1,92	3,06	1,14
711	3,23	3,44	0,21
712	4,38	2,81	-1,57
713	4,23	3,81	-0,42
714	2,85	3,38	0,53
715	2,85	4,19	1,34
716	3,85	3,44	-0,41
717	4,31	3,63	-0,68

Tablica 8

Rb	X ₁	X ₂	X ₃
801	2,63	4,05	1,42
802	3,37	4,53	1,16
803	4,47	4,05	-0,42
804	4,50	4,53	0,03
805	4,42	4,05	-0,37
806	4,26	4,47	0,21
807	4,16	4,79	0,63
808	4,05	3,84	-0,21
809	4,89	4,16	-0,74
810	4,32	5,00	0,68
811	3,58	4,63	1,05
812	4,47	4,05	-0,42
813	4,53	3,79	-0,74
814	4,32	3,74	-0,58
815	4,68	4,53	-0,16
816	4,68	4,74	0,05
817	4,68	4,11	-0,58
818	4,79	4,16	-0,63
819	4,16	4,05	-0,11
820	4,42	4,05	-0,37

Vidljivo je da daroviti pojedinci u ovom namjernom uzorku zauzimaju izrazito visok status u kategoriji biti izabran od vršnjaka. Ovaj nalaz ide u prilog zapažanjima grupnog intervjua koji upućuju da talent, znanje ili školski uspjeh učenika utječu na mogućnost pripadanja učenika razrednoj eliti.

Zaključna razmatranja

Empirijski dio ovoga rada ukazao je na već znane teškoće koje se javljaju prilikom istraživanja vezanih uz darovite učenike. Bez obzira što nismo imali mogućnost generalizirati nalaze ovoga istraživanja, ovaj je rad otvorio područja za brojna druga znanstvena propitivanja te neka nova područja djelovanja. Prije svega, polaznoj definiciji razredne elite potrebno je kritički pristupiti i po potrebi je dalje razviti. Zanimljivim se pokazalo i ispitivanje vezano uz školsku hijerarhiju, kao i povezanost lika učitelja i učenika koji pripadaju razrednim elitama. Korisno bi bilo otkriti utječe li kategorija darovitosti na sociometrijski status učenika ili neke druge varijable (npr. spol učenika) te utjecati na moguću korekciju. Prijeko potrebnim se čini ispitati čine li članovi razredne elite nakon završenog školovanja društvenu elitu te otkriti uzroke zapažene pojave, odnosno preispitati funkciju škole.

Literatura:

- Bogdan, R.G; Biklen,S.K. (1992.) *Qualitative Research for Education*. Boston, MA: Allyn&Bacon.
- Bognar, L; Matijević, M. (1993.) *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Cvetković Lay; Sekulić Majurec, A. (2008.) *Darovito je, što ću s njim*. Zagreb: Alinea.
- Čudina-Obradović, M. (1991.) *Nadarenost :razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Gojkov, G. (2008.) *Didaktika darovitih*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača «Mihailo Palov».
- Gojkov, G; Struza-Milić, N; Gojov-Rajić,A; Stojanović, A. (2002.) *Rana identifikacija darovitosti*.Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Haralambos,M; Holborn,M. (2002.) *Sociologija – teme i perspektive*. Zagreb :Golden marketing.
- Kalanj, R. (1990.) *Teorija elita i pitanje demokracije*. U: *Suvremene sociološke teorije* (ur. Kuvačić, I.), str. 83-95; Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
- Klaić, B. (1990.) *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod MH.
- Koren, I. (1989.) *Kako prepoznati i identificirati nadarenog učenika*. Zagreb: Školske novine.

- Kuvačić, I. (2004.) Uvod u sociologiju. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lewis, A. (1992.) Group child interviews as a research tool. *British Education Research Journal*, 18(4), 413-421.
- Nisbert, R.A. (2007.) Sociološka tradicija. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Pennington, D.C. (1997.) Osnove socijalne psihologije. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Vasta, R. Haith, M.M; Miller, S.A. (1995.) Child psychology:the modern science. New York: John Wiley&Sons.
- Vodopija, Š. (2009.) Kako otkriti i potaknuti darovitost. Zadar: Naklada.
- Von Thun, S. (2001.) Kako međusobno razgovaramo – stilovi, vrijednosti i razvitak ličnosti. Zagreb: Erudita.
- Wilson, T.D; Aronson, E; Akert, R.M. (2005.) Socijalna psihologija. Zagreb: Mate.
- http://www.users.muohio.edu/shermalw/sociometryfiles/SOCIO_variation.htmlx

Vesna Bedeković

Marko Jurčić

Ante Kolak

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Studies

Sociometric status of talented students and their position in the society's (classroom) elite

School, i.e. the classroom, represents one of the first institutionalized forms of the student's introduction into the society. It is known (according to Elites theory) that every society is made of two main groups: mass (majority) and elite (minority). Every classroom, which represents a society on a small scale, has its own classroom elite. Talented students acquire a specific status among the society (classroom) group with their superior personal traits. The aim of this paper is to define the characteristics of the students that represent the class elite as well as to determine the sociometric status of the talented student in the society (classroom) environment. The empirical part of this paper will question teachers' attitudes concerning the existence of class elite in regards of the status of talented individuals. The structure of the talented individuals' class will be determined through sociometric procedure.

Key words: talented student, class elite.